

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Vil du hjælpe truede dyrearter?

- Og få penge for det

Drømmeboliger til hasselmus, birkemus og flagermus

En række danske dyrearter er beskyttet efter EU habitatdirektivet.

Det betyder, at arternes yngle og rasteområder ikke må ødelægges eller beskadiges, hvorfor landbrug og skovbrug tilbydes tilskudsmuligheder, samt vejledning og rådgivning.

Hasselmus, birkemus og særlige arter af flagermus er blandt Danmarks mest sjældne pattedyr. De er i dag truet overalt i Danmark, fordi deres levesteder igennem lang tid er blevet splittet op og forringet.

"De tre mus" - hvoraf det faktisk kun er birkemusen som er en rigtig mus, da hasselmusen er en syvsover og flagermus er flagermus - er med deres særlige krav til levesteder et tydeligt tegn på et godt og varieret skovmiljø med en meget stor rigdom og variation af planter og dyr - det vi kalder biodiversitet. Så når vi gør noget godt for hasselmusen, birkemusen og flagermuse hjælper vi samtidig mange andre arter i og omkring skovene.

I statens skove pågår der en række tiltag for at hjælpe. Siden 2001 har en af Naturstyrelsens skove, Sollerup Skov på Fyn, eksempelvis fungeret som demonstrationsareal i forvaltningen af levesteder for hasselmus. Men i en indsats for biodiversiteten i de danske skove, er det imidlertid ikke nok, at fokus alene er på statsskovene. Det skal også være nemt og attraktivt for private skovejere og landmænd at bevare og oprette gode levesteder i skoven, læhegnet og i skovbrynet.

Med udgangspunkt i denne filosofi administrerer Naturstyrelsen de to tilskudsordninger *Plant for vildtet* og *Bæredygtig skovdrift*, som på hver deres måde giver danske skovejere og landmænd mulighed for at række naturen, biodiversiteten og særligt hassel- birke- og flagermusene en hjælpende hånd.

Den Langørede flagermus er en mellemstor art med en underarmslængde på ca. 35-43 mm. Når den jager, flyver den meget tæt på vegetation, vægge og mure, hvor den snupper siddende insekter.

Hasselmusen er en ældgammel syvsoverart. Den lever som nataktivt skovdyr en næsten skjult tilværelse oppe i grenværket af buske og træer.

Birkemusen kendes bedst på den lange hale og sin sorte rygstribe, som går fra pande til hale.

Om tilskudsordningerne

Nogle lande skal passe på løver, næsehorn og elefanter. I Danmark er det birkemus, flagermus og hasselmus der kræver vores beskyttelse. Nedenstående tilskudsordninger gør det attraktivt for skovejere og landmænd at praktisere driftsformer, som er gavnlige for plante- og dyrelivet samt ofte også for de rekreative muligheder.

SÅDAN KAN DU HJÆLPE

For at bidrage til udbredelsen af de tre arter yder Naturstyrelsen tilskud til naturpleje, der understøtter beskyttelsen af arternes yngle- og rasteområder. Det drejer sig om tilskudsordningerne *plant for vildtet* og *bæredygtig skovdrift*.

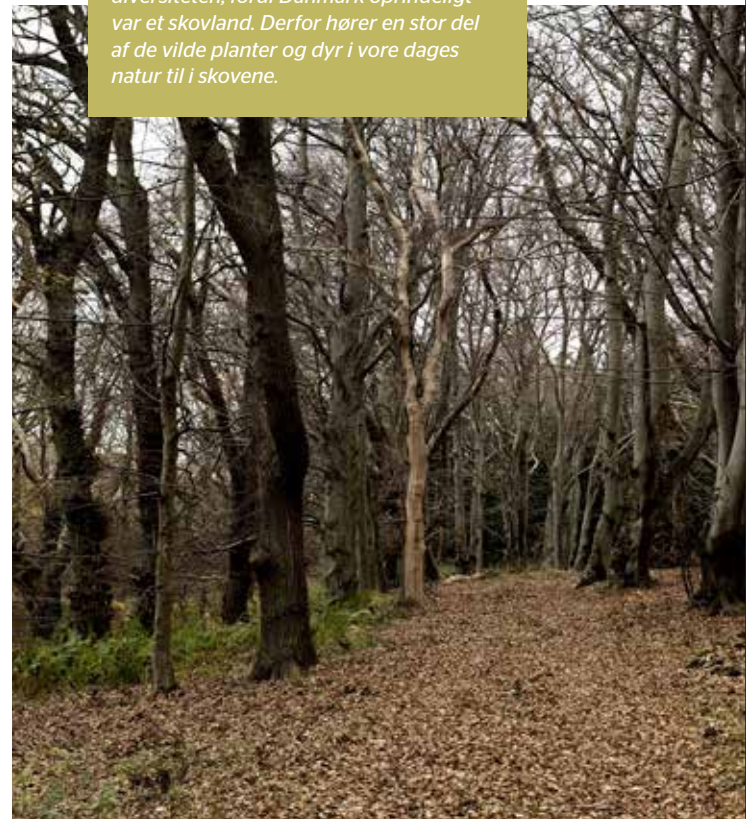
GENERELT

- Alle tilskud er skattepligtige.
- Det er ikke muligt at få tilskud fra flere ordninger til samme areal.
- På nst.dk/findmus kan du klikke ind og se lige netop hvilke arter flagermus, birkemus og hasselmus der lever i din kommune og dermed hvilke tilskudsordninger du har mulighed for at søge.

Naturstyrelsen tilbyder lodsejere vejledning om tilskudsordningerne. Rådgivningen handler om både selve ansøgningen, og om hvordan lodsejerne kan skabe optimale levevilkår for dyrene.

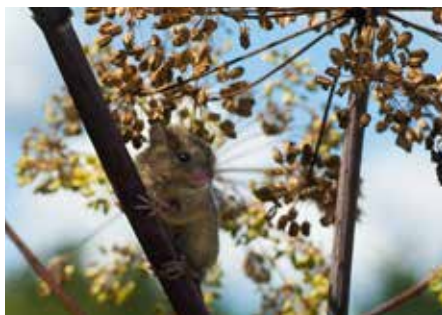
Hvis du har yderligere spørgsmål, kan du kontakte din lokale tilskudsenhed i Naturstyrelsen eller bruge naturstyrelsen.dk. Her vil du også kunne finde kontaktoplysninger til din lokale tilskudsenhed.

Skovene har særlig betydning for biodiversiteten, fordi Danmark oprindeligt var et skovland. Derfor hører en stor del af de vilde planter og dyr i vore dages natur til i skovene.

Det er vigtigt at planlægge hvor nyt skal plantes og hvor gammelt skal fredes, så dyrene få de bedste muligheder.

Plant for vildt ordningen retter sig både mod birkemus og hasselmus. Her er en birkemus kravlet til tops.

I skumringen kan man se flagermus jage insekter ved vandoverfladen af søer og åer. Her damflagermus.

PLANT FOR VILDTET

- Tilskudsordningen "Plant for Vildtet" yder tilskud til plantning af træer og buske i det åbne land til gavn for vilde dyr. Vildtremiser, hegn og krat skaber yngle- og fødemuligheder samt skjul og læ til vildtet.
- Du kan søge tilskud til plantning for birkemus og hasselmus under "Plant for vildtet"-ordningen. Tilskuddet bliver kun ydet i de kommuner, hvor de to arter allerede er eller med stor sandsynlighed forventes at være.
- Der er to årlige ansøgningsfrister: 30. april og 31. oktober.
- Du kan få tilskud på 90 procent af vildtplanternes pris. Du skal altså selv betale 10 procent af planternes pris plus moms.
- Både birkemusen og hasselmusen har egne sider på nst.dk/plantforvildtet. Her finder du både ansøgningskema, oplysninger om tilskudsordningen og fakta om arterne.

BÆREDYGTIG SKOVDRIFT

- Du kan søge tilskud til skovdrift, der tilgodeser hasselmus og flagermus under ordningen for "særlig drift".
- For at kunne få tilskud skal du være privat ejer af enten fredskov eller ikke-fredskovpligtige skovbevoksede arealer. Skoven skal være mindst 0,5 hektar og som minimum være 40 meter bred i gennemsnit.
- Den årlige ansøgningsfrist er normalt inden 1. september.
- I forbindelse med tilskud til flagermus køber Naturstyrelsen et eller flere træer i din skov. Her får du udbetalt tilskuddet over 20 år.
- Når det drejer sig om hasselmusen, får du tilskud til drift af stævningskov. Her får du dit tilskud udbetalt over fem år.
- Du kan læse mere om tilskud til flagermus og hasselmus under ordningen "særlig drift" på nst.dk/privatskovtilskud. Her finder du også Vejledning om tilskud til særlig drift hvor du kan få en oversigt over størrelsen af de forskellige tilskudsbeløb.

Vandflagermusene som er en af danmarks almindeligste arter flagermus, flyver ud sent om aftenen og som regel direkte til nærmeste sø eller vandløb, hvor den natlige insektjagt begynder.

Et paradys for hasselmus

Eilif Byrnak og hans familie har skabt et paradys for den fredede og sjældne hasselmus på deres naturrige grund ved Sorø. De har blandt andet sat redekasser op og plantet med hasselmusvenlige buske og træer. Senest med støtte fra Naturstyrelsens tilskudsordning "plant for hasselmusen".

Hasselmusens årsrytme er opdelt i en sommeraktivitet fra maj til oktober/november og en søvnperiode (hibernation) i vinterhalvåret. I sommerhalvåret træffes den oftest, når den er aktiv med fødesøgning i tiden fra skumring til morgengry.

Eilif Byrnek fortæller, at både han og hans kone vil have smuk natur at se på og samtidig ønsker, at gøre noget for de truede arter.

Det ligner en fuglekasse, men den hænger ikke mere end halvanden meter oppe af træet, og hullet vender den forkerte vej, ind mod stammen.

- Her i den gamle skov har vi sat en del hasselmuskasser op. Det her er nummer tyve. Hasselmusen kravler hen ad grenene, og så ned ad stammen og ind her, siger Eilif Byrnek, og peger på hullet, inden han forsigtigt tager låget af kassen.

Der er tomt. Hasselmusene bruger fortrinsvis kasserne til deres sommerreder. Her i december er de gået i hi, og har bygget vinterreder i skovbunden under kvas af blade, kviste og grene. Det hjælper biologen og naturelskeren Eilif Byrnek også de små syvovere med. Når træer fældes på grunden, bunkes de overskydende grene, så hasselmusene kan bygge vinterhi under dem.

EN NATURPERLE

På sin store grund ved Sorø er Eilif Byrnek og hans familie ved at skabe et paradys for den fredede og sjældne hasselmus. Og for egern, krebs, tårnfalk og en mængde andre arter, der holder af det naturrige landskab.

Da han med sin kone købte de otte hektar i 1990, var der marker og nåleskov på grunden, men i dag er området omdannet til varieret og vild natur. Her er gravet søer og bygget bakker, hvor der før var marker, og langsomt er skoven ved at blive konverteret fra nål- til løv- og blandingskov. Familiens hus med den smukke udsigt til sø og bakker, er naturligvis økologisk.

- Min far tog mig med ud i naturen fra jeg kunne gå og viste mig dyrene: "Dér er en ringdue. Dér løber en hare. Og dér kommer sørme en havørn." Som lille knægt var det dybt fascinerende, siger biologen, mens vi går fra skoven ud i det åbne, bakkede landskab.

NEMT AT SØGE TILSKUD

Da Eilif Byrnek overtog grunden, opdagede han at der var hasselmus, og siden har han gjort sit, for at de skal have det godt. Både på sin egen ejendom og i den nærliggende Horsebøg skov, hvor han i 10 år, i regi af Danmarks Naturfredningsforening, har været involveret i et hasselmus-projekt. Her på grunden har han blandt andet sat tæt på 40 redekasser op og beplantet store områder med hasselmusvenlige arter. Primært frugt bærende danske buske og træer som kalkved, fuglekirsebær, hvidtjørn, og selvfølgelig hassel.

Senest har familien plantet 950 buske og træer med tilskud fra Naturstyrelsens "plant for hasselmusen"-ordning, der dækker 90 % af planternes pris og leverer dem på grunden.

- Det er meget nemt, du søger planterne via et skema på Naturstyrelsens hjemmeside, hvor du krydser af hvad du har af jordbund, om det er vindudsat og hvilke arter du gerne

Når der fældes træer på grunden, bunkes de overskydende grene, så hasselmusen kan bygge sit vinterhi under dem.

vil have. Og så skal du bare være klar til at plante, når planterne bliver leveret, siger Eilif Byrnak.

Familien har plantet meget med vildtplejeordninger gennem årene, og Eilif Byrnak fortæller, at de giver et økonomisk skub i den rigtige retning, når idealister som ham selv vil gøre noget for naturen.

- Og så er hasselmusordningen noget bedre end den almindelige vildtplejeordning. Du får dækket 90 % af planternes pris, siger han.

LEVENDE VEJE

Vi bevæger os ad en sti over en bakke med tæt plantet buskads på begge sider. Her er godt for hasselmus, der elsker at være oppe i busk og krat, hvor de kravler fra den ene gren til den anden. Helst holder de sig i tæt underskov, uden at komme ned på jorden.

- Her kan den vandre fra busk til busk og finde masser af mad. Man kan se at der stadig er bær tilbage. Det er kvalkved, der er god til nogle af pattedyrene og især

fuglene om vinteren, siger Eilif Byrnak og viser os de røde bær på de ellers nøgne vinterbuske.

Familien har beplantet bakken for flere år siden, og Eilif Byrnak fortæller, at den skal fungere som en såkaldt spredningskorridor ud mod det åbne land, hvor de nye planter er. Hasselmus kan ikke bevæge sig af åbne veje og marker, så skal de små dyr fra det ene område til det andet, kræver det levende hegn som det her, der kan fungere som hasselmusveje.

NATUREN SKAL VÆRE VARIERET

Vi går opad til det åbne område, hvor de nye planter er. Herfra kan man overskue det meste af grunden, med bakker, skov og sø. Planterne er kun stiklinger i den mudrede jord.

- Det kan være svært at se, men her står en lille hassel, og der står små buske her. På sigt kommer der en korridor ned mod søen, siger Eilif Byrnak og peger. Her skal være både skov, krat og åbent land.

Om sommeren fungerer kasserne både som opholdsplads og ynglekasser, og dyret konstruerer selv sine karakteristiske reder i kasserne.

Eilif Byrnak har arvet sin interesse for naturen og fortæller her om de opsatte redekasser.

- Vi vil gerne have det lysåbent på store områder, og så plads til hasselmusen andre steder. Det er mangfoldighed i naturen det handler om, siger han og ser ud over det selvskabte naturparadis.

**Vil du hjælpe truede dyrearter?
-Og få penge for det**

December 2013

Redaktion / Lasse Sehested Jensen, Naturstyrelsen

Tekstbidrag / Kristian Larsen & Søren Frandsen,
Redaktionen Lasse Sehested Jensen, Naturstyrelsen

Grafik / Etcetera Design, Nina Kampmann

Tryk / Zeuner Grafisk A/S

Foto

Omslag Jeroen van der Kooij

Side 2 Thomas Sjørup (tv), Jeroen van der Kooij (th)

Side 3 Thomas Sjørup (center), Thomas Sjørup (1. th),
Jeroen van der Kooij (2. th), J.C. Schou (3. th)

Side 4 Jeroen van der Kooij, Keith Redford og Rollin Verlinde

Side 5 Jeroen van der Kooij (tv), Thomas Sjørup (th)

Side 6 Thomas Sjørup

Papir / Munken Lynx 200 gr.

Oplag / 1.000

ISBN 978-87-7091-501-4 (trykt)

ISBN 978-87-7091-499-4 (elektronisk)

 Svanemærket tryksag 541-373

Miljøministeriet
Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk